

Bryssel, 19. kesäkuuta 2026
(OR. en)

9843/26
ADD 1

LIMITE

CORLX 539
CFSP/PESC 798
COTER 80
CONOP 30
CONUN 97
COARM 102

ILMOITUS

Lähettiläjä:	Neuvoston pääsihteeristö
Vastaanottaja:	Valtuuskunnat
Asia:	NEUVOSTON PÄÄTÖS unionin tuesta ydinterrorismin torjumisesta tehdyn kansainvälisen yleissopimuksen (ICSANT) yleismaailmalliseksi saattamista ja tehokasta täytäntöönpanoa varten – Liite

HANKEASIAKIRJA

unionin tuesta ydinterrorismin torjumisesta tehdyn kansainvälisen yleissopimuksen yleismaailmalliseksi saattamista ja tehokasta täytäntöönpanoa varten

Taustaa

Yhdistyneiden Kansakuntien yleiskokouksen vuonna 2005 hyväksymä kansainvälinen yleissopimus ydinterrorismin torjumisesta (ICSANT), jäljempänä 'yleissopimus', oli merkittävä virstanpylväs ydinturvallisuutta koskevan kansainvälisen oikeudellisen kehyksen vahvistamisessa. Yleissopimukseen on liittynyt maaliskuuhun 2026 mennessä 127 sopimusvaltiota.

Yleissopimus on yksi 19 kansainvälisestä terrorismin vastaisesta oikeudellisesta välineestä. Kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden kannalta on välttämätöntä ehkäistä ja torjua tehokkaasti terrorismia tai muuta rikollista toimintaa, johon liittyy ydinmateriaalia tai muuta radioaktiivista materiaalia. Sopimuspuoleksi tuleminen on vasta ensimmäinen välttämätön askel; olennaista on myös tehokas (lainsäädännöllinen ja tekninen) täytäntöönpano. Yleissopimus edellyttää kansallisen täytäntöönpanolainsäädännön hyväksymistä sen varmistamiseksi, että kaikki yleissopimuksessa asetetut velvoitteet saatetaan riittävällä tavalla osaksi kansallista lainsäädäntöä. Näin voidaan kattaa laajasti oikeudellisesti rikokset, joihin liittyy ydinaineita tai muita radioaktiivisia aineita, mukaan lukien terroriteot, sekä mekanismeille tällaisen toiminnan ehkäisemiseksi, havaitsemiseksi ja siihen reagoimiseksi. Yleissopimus on keskeisessä asemassa kansainvälisen ydinturva-alan rakenteen parantamisessa. Yleismaailmallisen liittymisen tavoite myös edellyttää jatkuvia toimia sen varmistamiseksi, että epäillyille rikoksentekijöille ei ole turvasatamia.

Tältä osin yleissopimuksen yleismaailmalliseksi saattamista ja tehokasta täytäntöönpanoa tukevat ensimmäinen hanke (tammikuu 2019 – kesäkuu 2023) ja toinen hanke (heinäkuu 2023 – kesäkuu 2026) muodostavat Euroopan unionin ja Yhdistyneiden kansakuntien välisen tärkeän monenvälisen turvallisuuskumppanuuden, jolla torjutaan ydinterrorismin uhkaa ja muuta rikollista toimintaa, johon liittyy ydinmateriaaleja tai muita radioaktiivisia materiaaleja.

Valtiosta riippumattomien toimijoiden ydin- tai muuhun radioaktiiviseen materiaaliin liittyvän rikollisen toiminnan ehkäiseminen, havaitseminen ja torjuminen edellyttää vankkaa kansallista oikeudellista kehystä, jonka keskeinen perusta on yleissopimus. Sen yleismaailmalliseksi saattaminen ja tehokas täytäntöönpano ovat edelleen kansainvälisen yhteisön ensisijaiset prioriteetit.

Hankkeen perustelut

Kaksikymmentä vuotta hyväksymisensä jälkeen yleissopimus on edelleen erittäin merkityksellinen paitsi valtioille, joilla on hallussaan ydinaineita tai jotka toteuttavat ydinvoimaohjelmia, myös kaikille muille maille, koska yleissopimus kattaa myös muun muassa lääketieteessä, teollisuudessa ja maataloudessa ja tutkimuksessa yleisesti käytetyt muut radioaktiiviset aineet. Tämä laaja soveltamisala korostaa sitä, että yksikään valtio ei voi välttää tällaisten materiaalien mahdolliseen väärinkäyttöön liittyviä riskejä. Sen vuoksi on olennaisen tärkeää edistää ja tukea edelleen yleissopimuksen yleismaailmalliseksi saattamista ja korostaa sen tehokasta täytäntöönpanoa. Maailmanlaajuisen ydinturvallisuuden vahvistamisen kannalta on edelleen keskeistä osoittaa konkreettiset hyödyt, joita saadaan sekä yleissopimukseen liittymisestä että sen tehokkaasta täytäntöönpanosta. Niinpä EU ja YK käynnistävät jälleen kumppaneina uuden hankkeen, jolla *tuetaan ydinterrorismin torjumisesta tehdyn kansainvälisen yleissopimuksen yleismaailmalliseksi saattamista ja tehokasta täytäntöönpanoa* ja vahvistetaan edelleen yhteisiä toimia, joilla puututaan jatkuviin ja kehittyviin uhkiin, joihin liittyy ydinaineita tai muita radioaktiivisia aineita.

Hankkeen tavoite

Hankkeella tuetaan yleissopimuksen yleismaailmalliseksi saattamista ja laajempaa ja tehokkaampaa täytäntöönpanoa vahvempien ja johdonmukaisten kansallisten oikeudellisten kehysten sekä vankan valmiuksien kehittämisen avulla.

Hankkeen kesto

1. heinäkuuta 2026 – 30. kesäkuuta 2029 (36 kuukautta)

Hankkeen maantieteellinen soveltamisala

Globaali, alueellinen, kansallinen

Hankkeen toteutustapa

Hankkeen toteuttavat YK:n huumausaine- ja kriminaalipolitiikan toimiston (UNODC) terrorismin torjuntaosasto (TPB) kemiallisiin, biologisiin, säteileviin ja ydinaineisiin (CBRN) liittyvän terrorismin torjuntaohjelman kautta sekä YK:n terrorisminvastainen toimisto (UNOCT) joukkotuhoaseita käyttävän terrorismin tai kemiallisen, biologisen, säteily- ja ydinterrorismin estämistä ja niihin reagoimista koskevan YK:n terrorismintorjuntakeskuksen (UNCCT) ohjelman kautta. Toteutus tapahtuu tiiviissä yhteistyössä asiaankuuluvien paikallistoimistojen sekä tarvittaessa kansainvälisten ja kansalaisjärjestöjen kanssa. Näitä ovat muun muassa EU:n edustustot, EU:n CBRN-osaamiskeskusaloite, Kansainvälinen atomienergiajärjestö (IAEA), YK:n alueidenvälinen rikollisuuden ja oikeuden tutkimuslaitos (UNICRI), YK:n aseriisuntatoimisto (UNODA) ja päätöslauselman 1540 (2004) nojalla perustetun YK:n turvallisuusneuvoston komitean asiantuntijaryhmä.

Hanke jakautuu kahteen osaan, joista toisen toteuttaa UNODC ja toisen UNOCT/UNCCT kumpikin oman toimeksiantonsa ja asiantuntemuksensa pohjalta. Osan tuotoksista ja toimista toteuttaa UNODC, osan UNOCT/UNCCT. Joissakin tapauksissa mukana ovat kummatkin.

Hanke perustuu 10. joulukuuta 2018 annetun neuvoston päätöksen (YUTP) 2018/1939 ja 19. kesäkuuta 2023 annetun neuvoston päätöksen (YUTP) 2023/1187 nojalla toteutettuihin toimiin ja kehitettyihin välineisiin. Se toteutetaan joukkotuhoaseiden leviämisen vastaisen EU:n toimintasuunnitelman, EU:n ulko- ja turvallisuuspoliittisen globaalistrategian ja turvallisuus- ja puolustusalan strategisen kompassin sekä asiaa koskevien YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmien, YK:n maailmanlaajuisen terrorisminvastaisen strategian (A/RES/60/288) ja muiden YK:n yleiskokouksen päätöslauselmien (esim. A/RES/78/226) mukaisesti. Hankkeeseen sisällytetään nykyiset kansainväliset ihmisoikeusnormit ja -standardit.

Hanke toteutetaan sukupuolisensitiivisesti siten, että sukupuolinäkökohdat otetaan huomioon koko hankkeessa. Hankkeella edistetään sukupuolinäkökulmia ja sen menetelmiin sisällytetään sukupuoliulottuvuus. Nais- ja miespuolisten virkahenkilöiden yhtäläiset mahdollisuudet osallistua kaikkiin hanketapahtumiin varmistetaan mahdollisuuksien mukaan korostaen etuja, joita saadaan naispuolisten virkahenkilöiden osallistamisesta kansallisiin instituutioihin. Kaikki työpajoja edeltävistä ja niiden jälkeisistä kyselyistä ja testeistä saatu palaute eritellään sukupuolen mukaan sen varmistamiseksi, että hankkeessa voidaan saada esille naispuolisten virkahenkilöiden näkökulma ja raportoida siitä. Hankeindikaattoreiden avulla kerätään ja raportoidaan sukupuolen mukaan eriteltyjä tietoja.

Hankkeen lopputulokset

Lopputulos 1: Yhä useampi valtio harkitsee prosessia tai käynnistää prosessin yleissopimukseen liittymiseksi taikka liittyy siihen. Tietoisuus ja tietämys yleissopimuksesta ja myös sen ihmisoikeusnäkökohdista lisääntyy kohderyhmien keskuudessa (kansalliset poliitikot ja muut päätöksentekijät, myös parlamenttien jäsenet) ja kansainvälisillä foorumeilla. Täydentävyyttä muiden asiaankuuluvien kansainvälisten oikeudellisten välineiden (CPPNM, A/CPPNM, YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselma 1540) kanssa hyödynnetään tarpeen mukaan.

Lopputulos 2: Edunsaajamaiden rikosoikeusviranomaisten ja muiden asiaankuuluvien kansallisten sidosryhmien parempi kansallinen lainsäädäntö ja paremmat valmiudet tutkinnan, syytetoimien ja lainkäytön aloilla tapauksissa, joissa yleissopimusta sovelletaan.

Lopputulos 3: Tehokkaammat politiikat, käytännöt ja menettelyt, joilla ehkäistään ja havaitaan uhka, että valtioiden ulkopuoliset toimijat, mukaan lukien terroristit, hankkivat, pitävät hallussaan ja/tai käyttävät ydinaineita tai muita radioaktiivisia aineita, ja reagoidaan siihen. Parempi tietämys ja ymmärrys säteily- ja ydinterrorismin ja muun tällaisiin materiaaleihin liittyvän rikollisen toiminnan uhasta.

Lopputulos 4: Tehokkaampi kansallinen ja kansainvälinen yhteistyö, mukaan lukien tietojenvaihto sopimusvaltioiden sisällä ja niiden välillä, kun suunnitellaan ja hyväksytään tehokkaita ja käytännöllisiä toimenpiteitä yleissopimuksen panemiseksi tuloksellisesti täytäntöön.

Hankkeen tuotokset ja toimet

Lopputulos 1: Yhä useampi valtio harkitsee prosessia tai käynnistää prosessin yleissopimukseen liittymiseksi taikka liittyy siihen Tietoisuus ja tietämys yleissopimuksesta ja myös sen ihmisoikeusnäkökohdista lisääntyy kohderyhmien keskuudessa (kansalliset poliitikot ja muut päätöksentekijät, myös parlamenttien jäsenet) ja kansainvälisillä foorumeilla. Täydentävyyttä muiden asiaankuuluvien kansainvälisten oikeudellisten välineiden (CPPNM, A/CPPNM, YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselma 1540) kanssa hyödynnetään tarpeen mukaan.

Tuotos 1.1: Tuodaan esille yleissopimuksen yleismaailmalliseksi saattamisen ja tehokkaan täytäntöönpanon merkitystä näkyvyyden ja vaikuttamisen avulla

Toimi 1.1.1: Yleissopimuksen korkean tason 20-vuotisjuhla (UNODC)

UNODC järjestää ja toteuttaa Wienissä korkean tason tapahtuman yhdessä EU:n ja Kanadan kanssa. Sillä juhlistetaan vuonna 2027 yleissopimuksen voimaantulon 20-vuotispäivää ja se 1) toimii sopimusvaltioiden tosiasiallisena kokouksena ja korvaamattomana foorumina keskusteluille maailmanlaajuisesta ja kansallisesta täytäntöönpanosta, myös tähänastisten haasteiden ja edistymisen osalta, ja yleissopimuksen puitteissa tehtävästä kansainvälisestä yhteistyöstä sekä yleissopimuksen mukaisista ihmisoikeusnäkökohdista ja sukupuolinäkökulmista; 2) kannustaa valtioita, jotka eivät vielä ole sopimuksen sopimuspuolia, harkitsemaan siihen liittymistä; 3) kartoittaa etenemissuunnitelmaa kohti yleissopimuksen yleismaailmalliseksi saattamista ja tehokasta täytäntöönpanoa.

Toimi 2.1.1: Näkyvyys, vaikuttaminen ja osallistuminen muiden järjestöjen (UNODC/UNOCT) isännöimiin yleissopimukseen liittyviin tapahtumiin

Toimeksiantojensa mukaisesti UNODC ja UNOCT/UNCCT tarjoavat tarvittaessa asiantuntemustaan ja edistävät yleissopimusta sekä tämän hankkeen puitteissa toteutettuja toimia asiaankuuluvilla kansainvälisillä foorumeilla, myös tapahtumissa, jotka liittyvät seuraaviin tai joiden järjestämisestä vastaavat seuraavat:

- kansainväliset oikeudelliset kehykset, muun muassa yleissopimus ydinaineiden turvajärjestelyjä koskevista toimista ja sen muutos, YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselma 1540 (2004) ja ydinsulkusopimus,
- kansainväliset järjestöt, muun muassa IAEA, Kansainvälinen rikospoliisijärjestö (Interpol), UNICRI, YK:n aseidenriisunnan tutkimuslaitos (UNIDIR), UNODA ja YK:n oikeudellinen osasto (OLA),
- kansalaisyhteiskunta, mukaan lukien kansalaisjärjestöt,
- kansainväliset aloitteet, muun muassa EU:n CBRN-osaamiskeskus, joukkotuhoaseiden ja -materiaalien leviämisen estämistä koskeva yleismaailmallinen kumppanuus, Nuclear Threat Initiative ja terrorismintorjunnan koordinointia koskeva YK:n Global Compact -aloite.

Tuotos 1.2: Edistetään ja lisätään yleissopimukseen liittymistä sekä synergioita ja täydentävyyttä muiden asiaankuuluvien kansainvälisten oikeudellisten välineiden kanssa

Toimi 1.2.1: Hallituksen muistiot (UNODC)

UNODC laatii valtioille, jotka harkitsevat yleissopimukseen liittymistä, mallimuistion, joka perustuu UNODC:n laajaan kokemukseen sellaisten hallituksen muistioiden laatimisesta, jotka ovat johtaneet yleissopimukseen liittymiseen tai edistävät sitä. Se julkaistaan UNODC:n verkkosivustolla. UNODC avustaa edelleen pyynnön esittäneitä valtioita räätälöidyillä hallituksen muistioluonnoksilla. Nämä muistiot ovat yksityiskohtaisia asiakirjoja, joissa käsitellään maiden erityistilanteita ja -tarpeita, jotta voidaan tukea asiaan liittyviä ministeriöitä ja muita asiaankuuluvia sidosryhmiä, jotka ajavat yleissopimuksen noudattamista päätöksentekijöiden kanssa.

Lopputulos 2: Edunsaajamaiden rikosoikeusviranomaisten ja muiden asiaankuuluvien kansallisten sidosryhmien parempi kansallinen lainsäädäntö ja paremmat valmiudet tutkinnan, syytetoimien ja lainkäytön aloilla tapauksissa, joissa yleissopimusta sovelletaan.

Tuotos 2.1: Tarjotaan apua lainsäädäntökysymyksissä sitä pyytävälle valtioille

Toimi 2.2.1: Tarjotaan apua lainsäädäntökysymyksissä yleissopimuksen määräysten täytäntöönpanemiseksi ja lainsäädännön soveltamisen mahdollistamiseksi etulinjan virkahenkilöiden, lainvalvontaviranomaisten, syyttäjien, oikeuslaitoksen ja muiden asiaan liittyvien sidosryhmien toimesta (UNODC)

UNODC tarjoaa apua lainsäädäntökysymyksissä sitä pyytävälle valtioille (jotka ovat tai eivät vielä ole yleissopimuksen sopimuspuolia) pyynnöstä ja tarpeen mukaan asiakirjatarkastusten tai verkossa toteutettavien laadintatyöpajojen avulla. Se käyttää tässä pohjana seuraavia: UNODC:n ja IAEA:n yhteinen malli ydinterrorismin kriminalisointimääräyksiä varten, UNODC:n keskinäisen oikeusavun ja rikoksen johdosta tapahtuvan luovuttamisen käsikirja ja UNODC:n keskinäisen oikeusapupyynnön laatijan työkalu, UNODC:n koosteessa yleissopimuksen 2 artiklan kansallisesta täytäntöönpanolainsäädännöstä määritetyt hyvät käytännöt sekä välineet, jotka UNODC on kehittänyt aiempien neuvoston päätösten ja muiden täydentävien hankkeiden nojalla.

Tuotos 2.2: Parannetaan kansallisten rikosoikeusjärjestelmien valmiuksia yleissopimukseen liittyvien rikosten ehkäisemisen, havaitsemisen, torjunnan ja tutkinnan sekä niitä koskevan syytteenpanon ja ratkaisun antamisen aloilla.

Toimi 2.2.1: Kansalliset seminaarit oikeusalan koulutuskeskuksille (UNODC)

UNODC järjestää viisi (5) kansallista seminaaria rikosoikeusviranomaisille oikeusalan tai muissa asiaankuuluvissa koulutuskeskuksissa yleissopimuksen sopimuspuolina jo olevissa valtioissa parantaakseen niiden valmiuksia panna yleissopimus tehokkaasti täytäntöön ja lisätäkseen tietoisuutta yleissopimuksesta. Seminaarit perustuvat muun muassa käsikirjaan yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluvista fiktiivisistä tapauksista sekä muuhun UNODC:n aiempien neuvoston päätösten nojalla laatimaan aineistoon, ja niissä sovelletaan kouluttajien koulutus -menetelmää jatkuvuuden varmistamiseksi. Jos jossakin maassa katsotaan tehokkaammaksi järjestää jokin seminaari verkossa, kansallisten seminaarien määrää voitaisiin lisätä, jos resursseja on saatavilla.

Tuotos 2.3: UNODC:n yleissopimusta käsittelevää verkkosivustoa ylläpidetään, päivitetään säännöllisesti, parannetaan ja kehitetään edelleen

Toimi 2.1.3: Yleissopimuksen verkkosivusto (UNODC)

UNODC ylläpitää, päivittää säännöllisesti, parantaa ja kehittää edelleen verkkosivustoa kaikilla YK:n virallisilla kielillä. UNODC:n yleissopimusta käsittelevästä verkkosivustosta (unode.org/icsant) on tullut eri puolilla maailmaa toimivien alan ammattilaisten keskeinen tietolähde. Sivusto sisältää kaikki yleissopimusta koskevat saatavilla olevat resurssit, mukaan lukien sen proseduraalinen historia, liittymisten tilanne, analyttiset artikkelit, kansallisen täytäntöönpanolainsäädännön kokoelma, valmiuksien kehittämisvälineet (mukaan lukien verkko-opiskelumoduulit) ja tietoa asiaan liittyvästä UNODC:n tekninen ja lainsäädäntökysymyksissä antamasta avusta. Sivusto otettiin käyttöön syyskuussa 2021, ja sillä on vierailut yli 118 000 käyttäjää. Se myös ylläpitää yleissopimuksen 7 artiklan 4 kohdan mukaisesti nimettyjen viranomaisten tietokantaa. Lisäksi verkkosivusto sisältää uusia tietokantoja, joita kehitetään UNODC:n vastuualueeseen kuuluvien yleissopimuksen sihteeristöön liittyvien uusien tehtävien mukaisesti.

Lopputulos 3: Tehokkaammat politiikat, käytännöt ja menettelyt, joilla ehkäistään ja havaitaan uhka, että valtioiden ulkopuoliset toimijat, mukaan lukien terroristit, hankkivat, pitävät hallussaan ja/tai käyttävät ydinaineita tai muita radioaktiivisia aineita, ja reagoidaan siihen. Parempi tietämys ja ymmärrys säteily- ja ydinterrorismin ja muun tällaisiin materiaaleihin liittyvän rikollisen toiminnan uhasta.

Tuotos 3.1: Vahvistetaan sopimusvaltioiden valmiuksia estää ja havaita ydinaineiden tai muiden radioaktiivisten aineiden hankinta, hallussapito ja/tai käyttö ja reagoida siihen

Toimi 3.1.1: Alueelliset seminaarit ja suunnitteluharjoitukset sopimusvaltioiden valmiuksien kehittämiseksi ydinterrorismin torjunnassa (UNOCT)

Kahden aiemman neuvoston päätöksen nojalla järjestetyn 10 UNOCT/UNCCT:n seminaarin ja suunnitteluharjoituksen tuoman asiantuntemuksen ja kokemuksen pohjalta UNOCT/UNCCT järjestää vielä kolme alueellista seminaaria ja suunnitteluharjoitusta, joilla vahvistetaan rajatylittävää yhteistyötä ja koordinoituneita mekanismeja säteily- ja ydinterrorismin ehkäisemiseksi, siihen valmistautumiseksi, sen pysäyttämiseksi ja siihen reagoimiseksi. Todellisiin tapauksiin/skenaarioihin perustuviin harjoituksiin osallistuu useita maalla toimivia ryhmiä (esim. tiedustelun, tullin, sääntelyn, oikeuslaitoksen, terveydenhuollon ja politiikan alalta). Harjoituksilla parannetaan niiden valmiuksia esimerkiksi säteily ja ydinterrorismin havaitsemisen, rikostutkinnan, siihen reagoimisen ja sen lieventämisen osalta ja autetaan kansallisia viranomaisia yleissopimuksen tehokkaassa täytäntöönpanossa sekä tehostetaan kansainvälistä yhteistyötä. Nämä osoittavat, että on tärkeää olla yleissopimuksen sopimuspuoli. Niissä keskitytään myös tietojenvaihtoon ja keskinäiseen oikeusapuun, mikä osoittaa yleissopimuksen operatiivisen arvon. Kahden edellisen neuvoston päätöksen tavoin UNOCT/UNCCT jatkaa seminaarien ja suunnitteluharjoitusten järjestämistä yhteistyössä asiaankuuluvien sidosryhmien, kuten IAEA:n, Interpolin, EU:n CBRN-osaamiskeskusten, EU:n yhteisen tutkimuskeskuksen, UNICRI:n ja WCO:n, kanssa. Alueellisilla seminaareilla ja suunnitteluharjoituksilla kehitetään valmiuksia sopimusvaltioiden yksilöimillä asiaankuuluvilla aloilla, joita ovat muun muassa seuraavat:

Säteily- ja ydinterrorismin torjunta, painotuksena havaitseminen, jotta voidaan kehittää valmiuksia havaitsemisen alalla, painottaen säteily- ja ydinaineiden havaitsemista koskevien hyvien käytäntöjen tunnistamista ja soveltamista tiedotuksen ja sellaisten välineiden avulla, joilla edistetään valmiuksien kehittämistä säteily- ja ydinterrorismin torjumiseksi rajaturvallisuuden osalta.

Säteily- ja ydinterrorismin torjunta, painotuksena rikostekninen tutkinta, jotta voidaan kehittää valmiuksia havaitsemiseen liittyvän rikosteknisen tutkinnan alalla, painottaen rikosteknisen ydinmateriaalitutkimuksen ja viranomaisten välisen koordinoinnin merkitystä säteily- ja ydinterrorismin torjuntavalmiuksien kehittämisen edistämiseksi.

Säteily- ja ydinterrorismin torjunta, painotuksena reagointi ja lieventäminen, jotta voidaan kehittää valmiuksia reagoinnin ja lieventämisen alalla, painottaen kykyä reagoida tehokkaasti, oikea-aikaisesti ja koordinoitusti terroritekoihin, joissa käytetään ydin- tai muuta radioaktiivista materiaalia, olennaisena osana ydinturvakehystä.

Toimi 3.2.1: Suunnitteluharjoitukset yleissopimuksen sopimusvaltioiden valmiuksien kehittämiseksi ydinterrorismin torjunnassa (UNODC)

UNODC toteuttaa kaksi suunnitteluharjoitusta yleissopimuksen sopimusvaltioille tehostaakseen yleissopimuksen operatiivisten näkökohtien täytäntöönpanoa. UNODC osallistui merkittäväällä tavalla kuuteen suunnitteluharjoitukseen, jotka toteutettiin kahden edellisen neuvoston päätöksen nojalla. Useimmissa tapauksissa se oli yksi järjestäjistä yhdessä UNOCT:n ja muiden kumppaneiden (esim. Italia, Mongolia, Tadžikistan ja Yhdysvallat) kanssa. Lisäksi UNODC on jo pitkään toteuttanut muita suunnitteluharjoituksia ja antanut asiaankuuluville sidosryhmille (kuten lainvalvonnan, tullin ja etulinjan virkailijoille) teknistä ja operatiivista valmiuksien kehittämisapua sellaisten rikosten havaitsemiseksi, kieltämiseksi ja niihin reagoimiseksi, joihin liittyy yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluvia ydinmateriaaleja tai muita radioaktiivisia aineita. Apua on annettu yhdessä UNODC:n rajavalvontaosaston asiantuntijoiden kanssa, usein yhteistyössä IAEA:n, Interpolin, EU:n CBRN-osaamiskeskusten ja muiden kansainvälisten asiantuntijoiden, myös EU:n asiantuntijoiden, kanssa. UNODC toteuttaa ehdotetut suunnitteluharjoitukset näiden ja tarvittaessa muiden kumppaneiden kanssa.

Tuotos 3.2: Sopimusvaltioiden tietämys ja ymmärrys säteily- ja ydinterrorismin uhasta paranee

Toimi 4.2.1: Kansallinen koulutus säteily- ja ydinterrorismin torjumiseksi (UNOCT)

UNOCT/UNCCT järjestää sopimusvaltiolle yhden kohdennetun kansallisen koulutuksen yleissopimuksen operatiivisen tehokkuuden parantamiseksi. Se toteutetaan tapaustutkimusten ja käytännön harjoitusten avulla, joilla esitellään yleissopimuksen käytännön soveltamista asiaankuuluville sidosryhmille, muun muassa tullille, rajavartijoille, tuomareille, syyttäjille, lainvalvontaviranomaisille, sääntelyelimille, puolustusministeriölle, ulkoasiainministeriölle, terveysministeriölle, teollisuusministeriölle, oikeusministeriölle ja tiedustelupalveluille. Koulutuksella parannetaan yleissopimuksen sopimusvaltioiden valmiuksia soveltaa yleissopimusta myös ymmärtämällä riskejä ja uhkia, parantamalla varautumis-, ennaltaehkäisy-, kieltämis- ja reagointivalmiuksia, kehittämällä vastatoimia, harjoittelemalla poikkeamiin reagointia ja tehostamalla kansainvälistä yhteistyötä säteily- ja ydinterrorismin varalta. UNOCT/UNCCT hyötyy laajasta kokemuksesta koulutuskokonaisuudessaan, jossa on koulutettu yli 1700 virkamiestä.

UNOCT/UNCCT tekee yhteistyötä kiinnostuneiden sopimusvaltioiden kanssa soveltuvan terrorisminvastaisen koulutuksen määrittämiseksi niiden prioriteettien ja tarpeiden mukaisesti, mukaan lukien seuraavat:

Kansallinen koulutus – Säteily- ja ydinuhkien peruskurssi, jonka ansiosta henkilöstö kykenee reagoimaan tehokkaasti säteily- ja ydinuhkaskenaarioon ja joka antaa pelastustyöntekijöille suosituksia, jotta nämä pystyvät työskentelemään mahdollisesti vaarallisia säteily- ja ydinaineita sisältävässä ympäristössä.

Kansallinen koulutus – Säteily- ja ydinuhkien jatkokurssi, jossa käsitellään asiaankuuluvia säteily- ja ydinuhkiin liittyviä aiheita. Kurssi sisältää käytännön demonstraatioita ja harjoituksia. Siinä käsitellään realistisia skenaarioita, joihin kuuluu säteilymateriaalin laittoman kaupan havaitseminen ja kieltäminen, säteily- tai ydinmateriaalin tunnistaminen rikospaikalla sekä säteily- ja ydinvaarojen ja -todistusaineiston tunnistaminen.

Kansallinen koulutus – Säteily- ja ydinuhkien edistyneen tason kurssi, jossa käsitellään yksityiskohtaisemmin säteily- ja ydinuhkia, painottaen erityisesti radiologisia aseita ja omatekoisia ydinräjähdelaitteita.

Kansallinen koulutus – Säteily- ja ydinuhkien vastatoimia koskeva kurssi, jossa esitellään eri viranomaisten välistä lähestymistapaa. Tässä lähestymistavassa keskitytään säteily- ja ydinuhkien vastatoimien kehittämiseen sekä säteily- ja ydinonnettomuuksiin liittyviin yhteisiin vastatoimiin, joita toteuttavat keskeiset kansalliset viranomaiset, kuten lainvalvonta-, tulli- ja turvallisuusviranomaiset, pelastustyöntekijät, tiedustelu-, kansanterveys- ja sääntelyviranomaiset, teollisuus jne.

Kansallinen koulutus – Kriittisen infrastruktuurin suojaamista koskeva kurssi, jossa keskitytään aloihin, joihin voidaan kohdistaa suoria hyökkäyksiä, kuten ydinvoimaloihin, ydintutkimusreaktoreihin, radiolähteitä sisältäviin paikkoihin, liikennesolmukohtiin sekä aloihin, joihin valtiosta riippumattomat toimijat voivat kohdistaa hyökkäyksiä herkkien ja valvottujen teknologioiden hankkimiseksi.

Lopputulos 4: Tehokkaampi kansallinen ja kansainvälinen yhteistyö, mukaan lukien tietojenvaihto sopimusvaltioiden sisällä ja niiden välillä, kun suunnitellaan ja hyväksytään tehokkaita ja käytännöllisiä toimenpiteitä yleissopimuksen panemiseksi tuloksellisesti täytäntöön.

Tuotos 4.1: Yleissopimuksen mukaisen tietojenvaihdon helpottaminen

Toimi 4.1.1: Kampanja, jolla kannustetaan yleissopimuksen sopimusvaltioita nimeämään toimivaltainen viranomainen ja yhteyspiste sekä päivittämään niitä yleissopimuksen 7 artiklan 4 kohdan mukaisesti (UNODC)

UNODC vastaa sopimusvaltioiden 7 artiklan 4 kohdan mukaisesti tekemien viranomaisten nimeämistä koskevien ilmoitusten vastaanottamisesta ja levittämisestä. Saadut ilmoitukset julkaistaan UNODC:n yleissopimusta käsittelevällä verkkosivustolla.

UNODC jatkaa kampanjointiaan, jolla on tarkoitus kannustaa yleissopimuksen sopimuspuolina jo olevia valtioita täyttämään 7 artiklan 4 kohdassa asetettu velvoite, jonka mukaan sopimusvaltiot ilmoittavat YK:lle yleissopimukseen liittyvien tietojen lähettämisestä ja vastaanottamisesta vastaavat toimivaltaiset viranomaisensa ja yhteystahonsa. Toisen neuvoston päätöksen nojalla toteutetun kampanjan tavoite saavutettiin onnistuneesti; 11. toukokuuta 2026 mennessä se oli johtanut 44 uuteen nimeämiseen ja 18 aiemman nimeämisen päivittämiseen. Toimiin kuuluvat kirjeiden lähettäminen asiaankuuluville pysyville edustustoille, joita pyydetään täyttämään 7 artiklan 4 kohdan mukaiset velvoitteensa, kahdenvälisten kokousten järjestäminen sekä aiempien nimeämisten mahdollisten päivittämisten seuranta, 7 artiklan 4 kohdan mukaisten tehtävien suorittamiseen liittyvien parannusten suunnittelu ja toteuttaminen, ja 7 artiklan 4 kohdan edistäminen asiaankuuluvilla foorumeilla.

Toimi 4.1.2: Yleissopimuksen mukaisten kansallisten toimivaltaisten viranomaisten ja yhteystahojen toinen kokous (UNODC)

UNODC järjestää ja kutsuu koolle tällaisten toimivaltaisten viranomaisten ja yhteystahojen toisen kokouksen Wienissä, Itävallassa, hankkeen kolmantena vuotena. Wienissä vuonna 2026 pidetyn ensimmäisen kokouksen tulosten pohjalta siihen sisältyy muun muassa mallikoordinoitiharjoitus ja koulutusta siitä, miten toimia tehokkaasti 7 artiklan 4 kohdan mukaisena yhteystahona. Kokous on suunnattu kansallisille yhteystahoille ja muille asiaankuuluville kansallisille sidosryhmille.

Tuotos 4.2: Kohderyhmät hyödyntävät yleissopimukseen liittymisestä ja sen täytäntöönpanosta saatuja parhaita käytäntöjä ja kokemuksia alueellisella tasolla, jotta voidaan parantaa yleissopimuksen tehokasta täytäntöönpanoa ja ydinturvallisuutta

Toimi 4.2.1: Alueelliset ja osa-alueelliset vertaistyöpajat, joissa jaetaan parhaita käytäntöjä ja kokemuksia yleissopimukseen liittymisestä ja sen täytäntöönpanosta (UNOCT)

UNOCT/UNCCT järjestää verkossa kolme alueellista ja osa-alueellista vertaistyöpajaa pienelle määrälle maita jakaakseen parhaita käytäntöjä ja kokemuksia yleissopimuksen tehokkaasta täytäntöönpanosta käytännön esimerkkien avulla keskittyen oikeudellisiin, operatiivisiin ja yhteistyökehyksiin. Työpajojen tulokset otetaan huomioon päätösasiakirjassa, joka sisältää etenemissuunnitelmia ja suosituksia tehokkaan täytäntöönpanon tehostamiseksi, jotta voidaan parantaa politiikkoja, käytäntöjä ja menettelyjä yleissopimuksen määräysten mukaisesti. Tapahtumat kannustavat tunnistamaan alueellisia huippuosaajia, ja niihin voi osallistua tarkkailijoita valtioista, jotka eivät vielä ole yleissopimuksen sopimuspuolia.